

בס"ד, יום ערב חג הסוכות תשפ"ו

את הגשם מליפול על הגינה, אבל עצם הגשם לא מכחו נופל על הגינה, אלא שהוא הסיר את המונע, אבל איסור דרבנן מסתבר שיש כאן, ודומה למבואר בשו"ע (סימן רע"ז ס"א) נר שמונה אחורי הדלת אסור לפתוח הדלת כדרכו שמא יכבנו הרוח. ואף על פי שהרוח שתכנס תכבה והפותח את הדלת הוא רק גרמא בכל זאת אסור, כמו כן בעניננו אסור, אעפ"י שהוא רק גרמא. אלא שבמקום הפסד יתכן דמותר כמבואר בשו"ע (סימן שלד סעיף כב).

פתיחת הגגון שעל הסוכה לאחר הגשם בשבת

כתב בספר שרגא המאיר (ח"ד ס"ב אות ו') שלכאורה יש להעיר על פתיחת הגגון בשבת מיד לאחר שפסק הגשם כשמסביב לבית גינה, והגשמים יורדים על העשב שמסביב הסוכה דאולי יש לחוש לזורע. וכתב שם סברא להקל וז"ל: "יש לומר כיון שיתגדלו העשבים בלא אלו המים שנפלו כעת, ליכא בזה מלאכת זורע, וגם פס"ר דלא נחא ליה הוא, וכ"ש בחצר חבירו, ועיין אור"ח של"ו ומג"א ו"ו". עכ"ד. ויש להעיר שבארץ ישראל שצריך הרבה גשם, והחצר שלו, אולי לא יהני הסברות הנ"ל. וא"כ במקום מצות סוכה אולי כדאי לפתחו כלאחר יד, או לבקש מאדם אחר שיפתחנו או לאחד מבניו.

להצהיב אתרוג בשבת

שאלה. מה הדין בנטל אתרוג והניחו בתוך תפוחים בשבת כדי שיצהיב, האם יש בזה חטא?

תשובה. הדבר אסור.

נימוקים: יתכן שאם האתרוג ירוק ככרתי שהוא פסול כמבואר במסכת סוכה דף לד ע"ב ונפסק להלכה בשו"ע (סימן תרמח סעיף כא), א"כ הוי מכה בפטיש, ודומה להדסים שמיעטן מענבים שחורות, דאסור כמבואר במסכת סוכה דף לג ע"ב, ויתכן שיש בזה איסור תורה כמבואר בגליון הש"ס ביומא (דף לה ע"א בשם המרדכי).

ואין לתמוה דא"כ גם הנוטל עגבניה ירוקה ומניחה בשמש, או הנוטל בצל ומניחו בחלון ע"מ שיצמיח עוד עלים, האם יעבור על מכה בפטיש? [ויעוין בתוס' (שבת דף נ ע"ב ד"ה הטומן) שאינו חייב בתרו"מ וזה לשונו שם: "דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוות הקרקע כמו שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפילו כשמונחים בחלון"], ויש לחלק דאין באוכלין מכה בפטיש, כמבואר בביאור הלכה (סימן שיח ס"ד ד"ה והדחתן).

ויעוין בירושלמי (ערלה דף ב ע"א): רב הונא שאל אתרוג שנטעו למצותו מהו שיהא חייב בערלה. חזר רב הונא ואמר אתרוג שנטעו למצותו חייב בערלה, ולא כן תנינן "ולקחתם לכם" ולא מן המצוה... מה דמי לה זית שנטעו להדליק בו בחנוכה. מבואר דאתרוג נחשב לפרי, ונוהג בו ערלה ולא דמי לנוטע לסיג. אולם אין זה סתירה לדבריננו משום דאתרוג יש בו גם תכונת פרי לאכילה וגם תכונת "מצוה" דומיא דהדס, ולכן אף על פי שמבחינת פרי אין בו מכה בפטיש, דאין לו חשיבות, אולם מבחינת חפץ של מצוה הרי הוא דומה להדס.

אולם יש לדון דמאחר וקאתי השבח והצהוב לאחר זמן, אולי הדבר דומה למה שכתב רש"י בשבת (דף עד ע"ב ד"ה תנור) דהיכא דהמלאכה נגמרת מאליה, אין בזה משום מכה בפטיש. אלא דהמנחת חנוך (מוסך השבת יא) תמה על רש"י מהמבואר במסכת ביצה (דף לד) דבקדשה חדשה חייב על הליבון משום מכה בפטיש. וכמו"כ האריך בספר להורות נתן (ח"ג סימן ח"י) מהרמ"א (סימן שיח ס"ד) שהשורה דגים מלוחים חייב משום מכה בפטיש, ואף על פי שנעשה ממילא לאחר זמן.

להגביה את הסכך בשבת כדי להוריד ממנו את הגשמים

שאלה. בשבת סוכות כשהיו גשמים מרובים, האם מותר היה להרים את הסכך [העשוי ממחצלת] בשיפוע, כדי שהמים שמעל הסכך יפלו מחוץ לסוכה או שמא אסור?

תשובה. ע"י נכרי הדבר מותר

נימוקים: יש לדון בזה מצד חשש סותר, אולם נראה שאין בהגבהת הסכך [המחצלת] סותר אם הוא בתוך ג' טפחים, וגם אם יגביה יותר מג' טפחים יתכן שאין בזה סותר, כי ברגע שהוא מוריד את ידו מהסכך, הסכך יפול מעצמו וישוב למקומו. והדבר קצת דומה למה שכתב החזו"א (סימן נב סק"ב) שמותר למתוח בגד לצל ולאוחזו בידו, דכיון שאינו מניחו אלא אווחזו בידו שרי, ולכן מותר לפרוס טלית מעל לחתן תורה ואין בזה משום עשיית אהל, מאחר ואוחזו את הטלית בידו ואינו מניחו, [ואם יטלו את ידיהם הטלית תיפול מעצמה], ויתכן שה"ה לגבי סתירה, שאם רק אווחזו בידו וכשיעזוב את הסכך היא תחזור מאליה, אין בזה משום סותר. וכן הדבר דומה למבואר בשו"ע (סימן רנט ס"ז) לגבי תנור שמניחים בו החמין, וסותמין פיו בדף ושורקין [פי' מחליקין] אותו בטיט, מותר לסתור אותה סתימה כדי להוציא החמין ולחזור ולסותמו, מאחר והוא בנין לשעה ולא נעשית לקיום כלל, יעו"ש ובמשנ"ב (ס"ק יט), וכך כאן היא סתירה לשעה, ולא נעשית לקיום כלל, רק להורדת המים. וגם הסתירה היא מקלקל, שהוא מקלקל בזה את הסוכה. ואף על פי שיש בזה תועלת שהמים יפלו, הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, ויש בה צורך, אבל אין היא מלאכה. והדבר דומה למש"כ השביתת השבת (מעשה חושב פרק ב אות א) שהשובר גג ביתו כדי להוציא משם סחורות מוברחות, אין זה מלאכה שחייבים עליה, מאחר והיא קלקול, אלא שיש בה צורך, אבל לא תיקון, וכך בעניננו. ואין בזה משום תיקון מנא.

אך למעשה מסתבר דאסור משום טלטול מוקצה, מאחר והמחצלת הפכה להיות גג, ואין מה לעשות בה בשבת. אך להגביה את הסכך בראשו, אולי מותר לדעת הביאור הלכה (סוף סימן רסו ד"ה פן) שטלטול ברגל מותר, ובעניננו להרים את הסכך בראשו דומה לטלטול בגוף, וע"י נכרי ודאי מותר דהוי שבות דשבות לצורך מצוה.

הזזת גגון בשבת על גבי הסוכה כשירוד גשם

שאלה. מותר להזיז גגון על גבי הסכך בשבת, ואין בו כל איסור בונה, מאחר ודומה לדלת הנפתחת ע"ג צירים כמבואר ברמ"א (סימן תרכו). ויש להסתפק מה הדין כאשר יורד גשם ורוצה לסגור את הגגון, אך בחצר צומחים פרחים או זרעים, וברגע שיזיז את הגגון שמעל הגינה על גבי הסכך, הדבר יגרום לכך שגינתו תקבל את הגשם, האם הדבר מותר או שאסור משום איסור זורע?

תשובה. הדבר אסור, אלא שבמקום הפסד יתכן שמותר.

נימוקים: לכאורה הדבר אסור, ואף על פי שאינו מתכוין להשקות את הגינה, בכל זאת הרי זה בבחינת פס"ר דניחא ליה, שהרי הגינה תקבל כעת את הגשמים. אמנם איסור תורה אין כאן, אפילו אם יכוין במפורש שמזיז את הגגון במטרה להשקות את הגינה, דאין זה מעשה בידים כי אם גרמא, ודומה הדבר לנאמר בסנהדרין (דף עז ע"ב) "אמר רבא, זרק חץ ותריס בידו ובא אחר ונטלו, ואפילו הוא קדם ונטלו פטור, דבעידנא דשדייה ביה מיפסק פיסקיה גיריה", עכ"ל. לפי זה גם בעניננו, אין כאן איסור תורה מאחר והגשם אינו נופל על הגינה מכחו אלא שנפול מהשמים והוא רק הסיר את המחסום המונע